

สารประกอบเชิงซ้อน Complex compounds

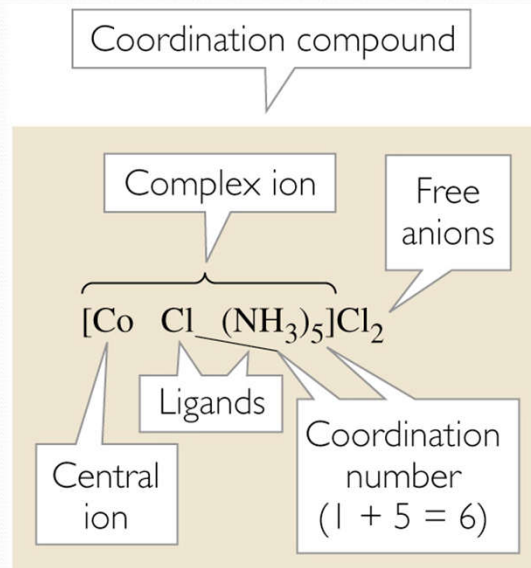
โครงการจัดตั้งภาควิชาเคมี
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน 2560

สารประกอบเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน

สารประกอบเชิงซ้อน (Complex Compounds) หรือ
สารประกอบโคออดิเนชัน (Coordinate compounds)
ประกอบด้วยอะตอมกลาง(โลหะแทรนซิชัน) สร้าง
พันธะโคออร์ดิเนตโควาเลนต์กับลิแกนด์

$[\text{Pt}(\text{NH}_3)_2\text{Cl}_2]$	Diamminedichloroplatinum (II)
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5\text{Cl}]\text{Cl}_2$	Pentaamminechlorocobalt (III) chloride
$\text{K}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6]$	Potassium hexacyanoferrate (II)

สารประกอบเชิงซ้อน ประกอบด้วย

3

ลิแกนด์ (Ligand) คือ ไอออนหรือโมเลกุลที่ล้อมรอบอะตอมกลาง ที่สามารถจะเชื่อมต่อกับอะตอมหรือไอออนกลาง โดยทั่วไปจะเป็นโลหะ ซึ่งจะเชื่อมต่อกับด้วยพันธะโคออร์ดิเนต โคเวเลนต์เช่น F^- , Br^- , OH^- , SCN^- , S^{2-} , CO , NH_3 , H_2O เป็นต้น

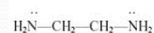
พันธะระหว่างลิแกนด์ และอะตอมกลางที่เป็นโลหะ เป็นพันธะโคออร์ดิเนตโคเวเลนต์ (ใช้คู่อิเล็กตรอนของลิแกนด์ สร้างพันธะ เรียกว่าอะตอมผู้ให้ (donor atom))

4

เลขโคออร์ดิเนชัน (Coordination number)

คือจำนวนลิแกนด์หรือจำนวนอะตอมผู้ให้ที่สร้างพันธะซิกมา (sigma bond) กับอะตอมกลาง (โลหะแทรนซิชัน) โดยทั่วไปมีค่าตั้งแต่ 2 ถึง 8 ที่พบบ่อย คือ 2, 4 และ 6 ขึ้นกับชนิดของลิแกนด์และสิ่งแวดล้อม

$[\text{AgCl}_2]^-$	เลขโคออร์ดิเนชันเป็น	2
$[\text{Ni}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$	เลขโคออร์ดิเนชันเป็น	4
$[\text{CoCl}_6]^{3-}$	เลขโคออร์ดิเนชันเป็น	6
$[\text{Co}(\text{en})_2\text{Cl}_2]^+$	เลขโคออร์ดิเนชันเป็น	6
$[\text{Co}(\text{en})_3]^{3+}$	เลขโคออร์ดิเนชันเป็น	6

Ethylenediamine (en)

Bidentate ligand

5

ไอออนเชิงซ้อน (Complex ion)

คือ สารที่เกิดจากไอออนลบ (Anions) หรือโมเลกุลที่เป็นกลางไม่มีประจุจำนวนหนึ่ง หรือมากกว่านั้นมาสร้างพันธะกับไอออนกลางของโลหะ

- ไอออนเชิงซ้อนมี 2 ชนิดคือ
  - ไอออนบวก $[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$
  - ไอออนลบ $[\text{CoCl}_4(\text{NH}_3)_2]^-$

6

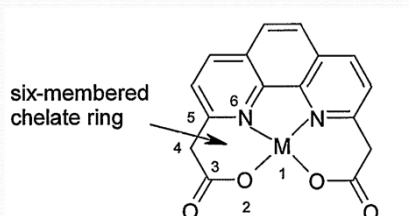
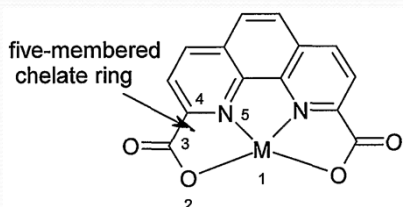
ลิแกนด์

การเรียกชื่อกลุ่มของลิแกนด์จำแนกตามลักษณะการสร้างพันธะกับอะตอมกลาง โดยดูจากจำนวนอะตอมที่ให้คู่อิเล็กตรอน (donor atom) ในการสร้างพันธะ ดังนี้

1. ยูนิเดนเทต (unidentate) หรือ มอนอดเดนเทต (monodentate)
ลิแกนด์ที่มีจำนวนอะตอมผู้ให้คู่อิเล็กตรอน 1 อะตอม
2. ไบเดนเทต (bidentate) ลิแกนด์ หรือ ไดเดนเทต (didentate)
ลิแกนด์ ที่มี จำนวนอะตอมผู้ให้คู่อิเล็กตรอน 2 อะตอม
3. พอลิเดนเทต (polydentate) หรือ มัลติเดนเทต (multidentate)
ลิแกนด์ที่มีจำนวนอะตอมผู้ให้คู่อิเล็กตรอนหลายอะตอม

7

พอลิเดนเทตลิแกนด์ที่สร้างพันธะกับโลหะแล้วทำให้เกิด วงแหวน (ring) ลักษณะดังรูป เรียกลิแกนด์นั้นว่า เป็น คีเลติง (chelating) ลิแกนด์

8

Monodentate ligands

Fluoride ion

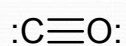
Chloride ion

Bromide ion

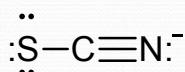
Iodide ion

Carbon monoxide

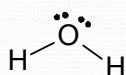
Cyanide ion

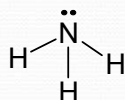
Thiocyanate ion

Hydroxide ion

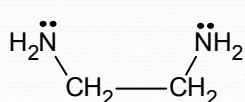
Water

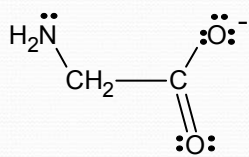
Ammonia

9

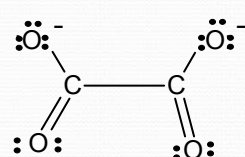
Bidentate ligands

Ethylenediamine (en)

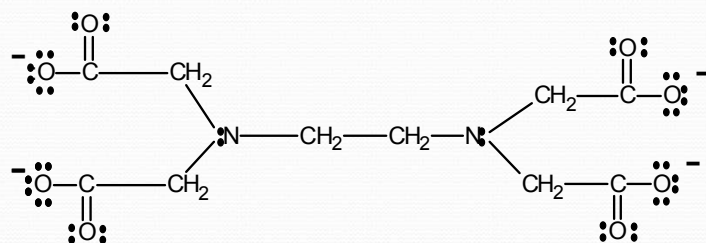

Glycinate ion (gly)

Oxalate ion

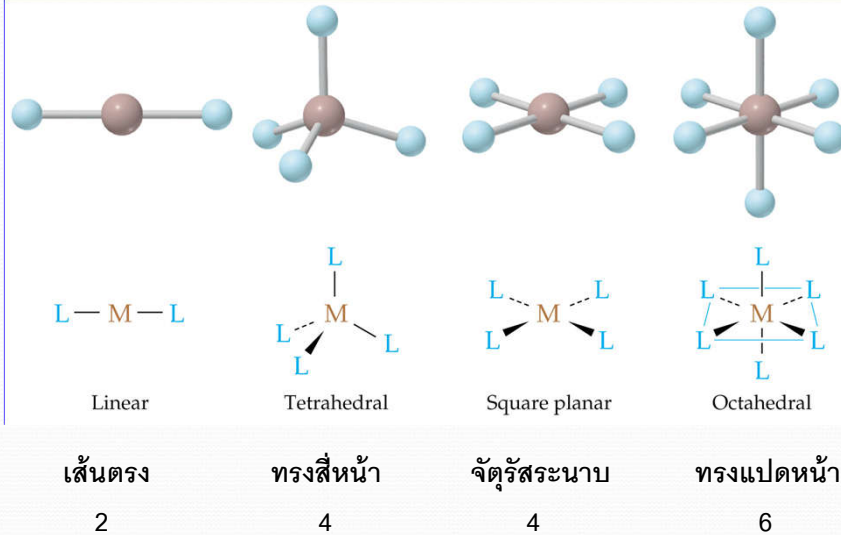
Hexadentate ligands

Ethylenediaminetetraacetate (EDTA)

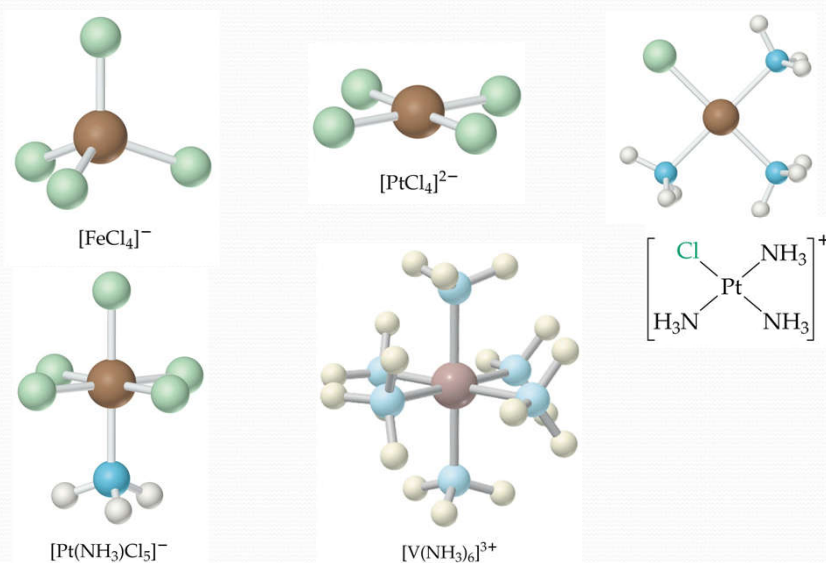
10

รูปทรงเรขาคณิตของสารประกอบเชิงซ้อน

11

ตัวอย่างโครงสร้างของไอออนเชิงซ้อน

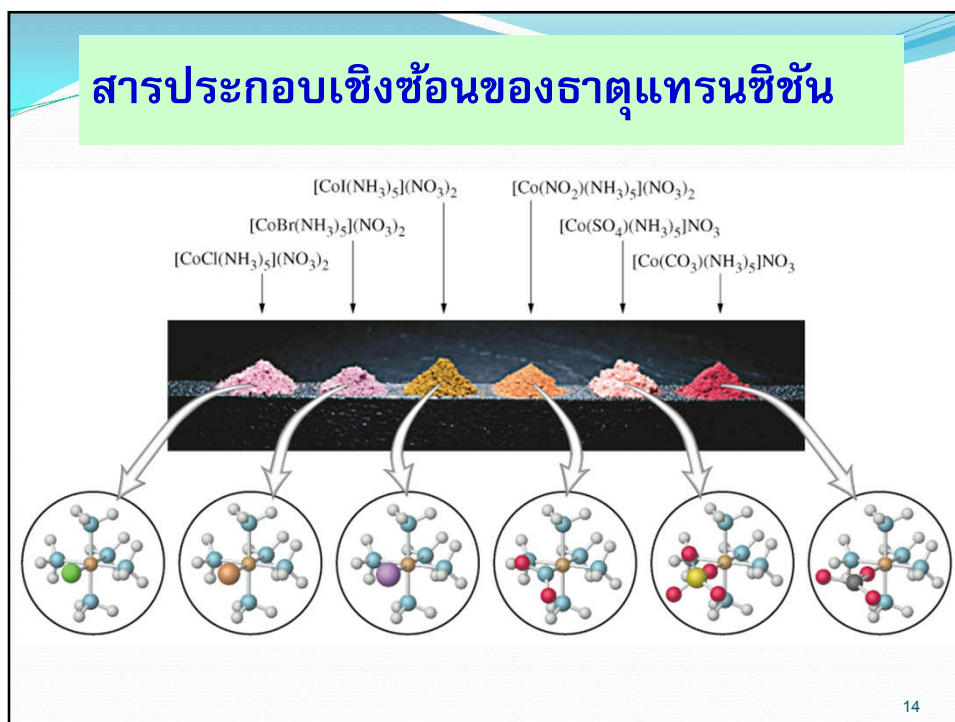

12

ธาตุแทรนซิชันและสารเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน	
ธาตุแทรนซิชัน	สารเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน
เป็นโลหะทุกธาตุ และมีความสามารถเป็นตัวรีดิวซ์ได้	มีอะตอมหรือไอออนของธาตุแทรนซิชันอยู่ตรงกลางและมีไอออน อะตอม หรือโมเลกุล มาล้อมรอบโดยสร้างพันธะโคเวเลนต์ระหว่างกัน
มีการจัดเรียงอิเล็กตรอนเพิ่มเข้าไปในระดับพลังงานชั้นในที่อยู่ติดกับระดับพลังงานนอกสุด	อาจเป็นไอออนบวก ไอออนลบ หรือเป็นกลางก็ได้
บางธาตุมีเวเลนซ์อิเล็กตรอนเท่ากับ 1 (Cr, Cu) และบางธาตุมีเวเลนซ์อิเล็กตรอนเท่ากับ 2 และเมื่อเป็นสารประกอบจะมีเลขออกซิเดชันหลายค่า	มักมีสี และถ้าเลขออกซิเดชันของธาตุแทรนซิชันเปลี่ยน สีจะเปลี่ยน
มีขนาดอะตอมใกล้เคียงกันภายในกลุ่ม แต่เล็กกว่าโลหะหมู่ IA และ IIA ในคาบเดียวกัน	ธาตุแทรนซิชันชนิดหนึ่งอาจเกิดเป็นสารประกอบที่มีองค์ประกอบเหมือนกันได้มากกว่า 1 ชนิด แต่ละชนิดจะมีสีแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชนิด และจำนวนโมเลกุล อะตอม หรือไอออน ที่มาล้อมรอบ

13

14

สารประกอบเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน

ไอออนของโลหะแทรนซิชันมักเกิดสารเชิงซ้อนกับลิแกนด์ได้ง่าย เช่น H_2O เป็น $[\text{M}(\text{H}_2\text{O})_6]^{n+}$ และเป็นสารประกอบเชิงซ้อนที่มีสี

M	n	สี	M	n	สี
Sc	3	ไม่มี	Fe	3	ม่วงอ่อน
Ti	3	ม่วงอ่อน		2	เขียวอ่อน
V	3	เขียวอ่อน	Co	2	ชมพู
	2	ม่วงอ่อน	Ni	2	เขียว
Cr	3	ม่วงอ่อน	Cu	2	น้ำเงิน
	2	ฟ้า	Zn	2	ไม่มีสี
Mn	2	ชมพูอ่อน			

15

สารประกอบเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน

ตารางแสดงสารประกอบเชิงซ้อนบางชนิดและไอออนองค์ประกอบ

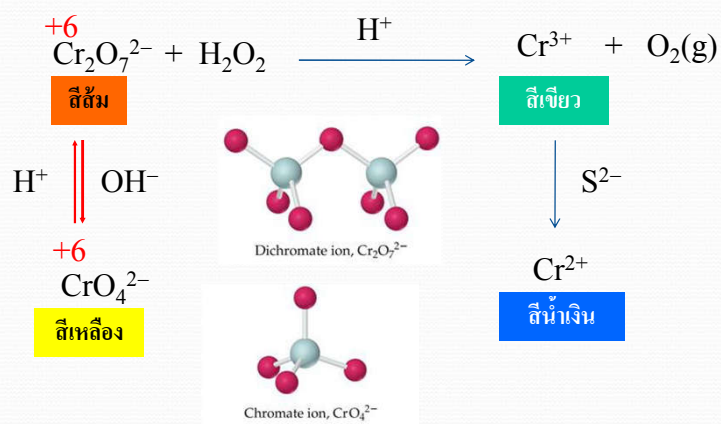
สารประกอบเชิงซ้อน	ไอออนบวก	ไอออนลบ	สีของสารประกอบ
KMnO_4	K^+	$[\text{MnO}_4]^-$	ม่วงแดง
K_2MnO_4	2K^+	$[\text{MnO}_4]^{2-}$	เขียว
PbCrO_4	Pb^{2+}	$[\text{CrO}_4]^{2-}$	เหลือง
$\text{K}_3[\text{Fe}(\text{CN})_6]$	3K^+	$[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{3-}$	ส้มแดง
$[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]\text{SO}_4$	$[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$	$[\text{SO}_4]^{2-}$	คราม
$[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_6]\text{SO}_4$	$[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$	$[\text{SO}_4]^{2-}$	น้ำเงิน

16

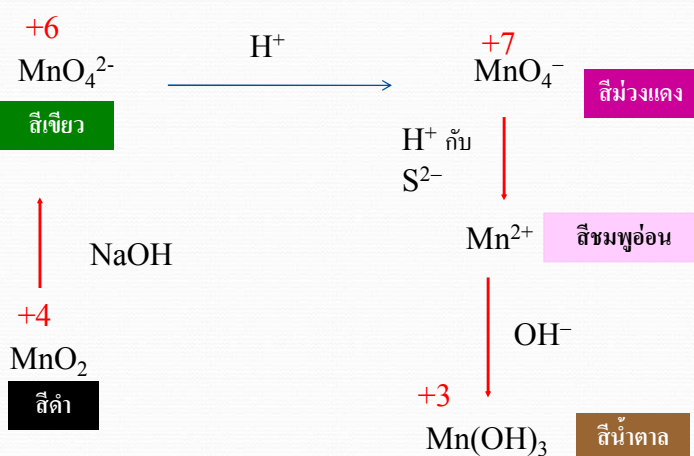
สีของสารประกอบของโครเมียม และแมงกานีสไอออน

Cr

17

Mn

18

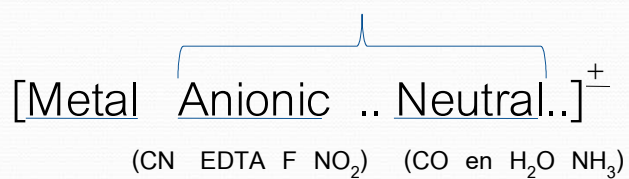
สารประกอบเชิงซ้อนของธาตุแทรนซิชัน

TM	Formula of Hydroxide Precipitate	Colour	Excess NaOH	Excess Ammonia
Cr	Cr(OH)_3	green	$[\text{Cr(OH)}_6]^{3-}(\text{aq})$	
Mn	Mn(OH)_2	cream		
Fe	Fe(OH)_2	green		
	Fe(OH)_3	red/brown		
Co	Co(OH)_2	light blue		
Ni	Ni(OH)_2	green		$[\text{Ni(NH}_3)_6]^{2+}(\text{aq})$
Cu	Cu(OH)_2	blue		$\text{Cu(NH}_3)_4]^{2+}(\text{aq})$
Zn	Zn(OH)_2	white	$[\text{Zn(OH)}_4]^{2-}(\text{aq})$	$[\text{Zn(NH}_3)_4]^{2+}(\text{aq})$

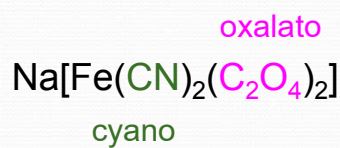
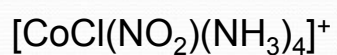
19

การเขียนสูตรสารประกอบเชิงซ้อน

ligand

เรียงตามลำดับอักษรของสัญลักษณ์

20

การเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

1. สารประกอบเชิงซ้อนเรียกชื่อไอออนบวกก่อนตามด้วยไอออนลบ

$\text{Na}_3[\text{Cr}(\text{NO}_2)_6]$ sodium hexanitrochromate (III)

$[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]\text{Cl}$ diamminesilver (I) chloride

2. การเรียกชื่อไอออนเชิงซ้อน ให้เรียกชื่อลิแกนด์ก่อนแล้วตามด้วยชื่อของไอออนของธาตุแทรนซิชัน

$[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]\text{Cl}$ NH_3 เป็น ลิแกนด์

21

การเรียกชื่อลิแกนด์

- 1) ไอออนลบที่ลงท้ายด้วย -ide เปลี่ยนเป็น -o

ไอออนลบ	ชื่อทั่วไป	ชื่อเมื่อเป็นลิแกนด์
Cl^-	chloride	chloro
Br^-	bromide	bromo
I^-	iodide	iodo
O^{2-}	oxide	oxo
OH^-	hydroxide	hydroxo

22

2) ไอออนลบที่ลงท้ายด้วย **-ite** หรือ **-ate** เปลี่ยนเป็น **-ito** ,
-ato

ไอออนลบ	ชื่อทั่วไป	ชื่อเมื่อเป็นลิแกนด์
CO_3^{2-}	carbonate	carbonato
$\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$	thiosulfate	thiosulfato
SCN^-	thiocyanate	-thiocyano (เกิดพันธะที่ S)
	thiocyanate	-isothiocyano (เกิดพันธะที่ N)
NO_2^-	nitrite	-nitro (เกิดพันธะที่ O)
	nitrite	-nitro (เกิดพันธะที่ N)
$\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$	oxalate	oxalato
EDTA	Ethylenediaminetetraacetate	Ethylenediaminetetraacetato

23

3) ลิแกนด์ที่เป็นกลาง เรียกชื่อเหมือนกับโมเลกุลที่เป็นกลาง

ลิแกนด์	ชื่อเมื่อเป็นลิแกนด์
$\text{H}_2\text{NCH}_2\text{CH}_2\text{NH}_2$ (en)	ethylenediamine
$\text{CH}_2=\text{CH}_2$	ethylene
$(\text{C}_6\text{H}_5)_3\text{P}$	triphenylphosphine
C_6H_5	phenyl
$\text{C}_5\text{H}_5\text{N}$	pyridine
PF_3	trifluorophosphine
O_2	dioxygen

24

ยกเว้น

ลิแกนด์	ชื่อเมื่อเป็นลิแกนด์
H ₂ O	aqua
NH ₃	ammine
CO	carbonyl

25

การเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

3. ถ้าสารประกอบเชิงซ้อนมีลิแกนด์ชนิดเดียวกันมากกว่าหนึ่ง ให้บอกจำนวนที่ซ้ำกันไว้หน้าชื่อลิแกนด์ด้วยภาษากรีก

จำนวนลิแกนด์ที่ซ้ำกัน	เรียก	polydentate
2	di	bis
3	tri	tris
4	tetra	tetrakis
5	penta	-
6	hexa	-

26

4. การเรียกชื่อโลหะหรืออะตอมกลาง

1) โลหะในไอออนเชิงซ้อนที่มีประจุบวกและในสารเชิงซ้อนที่ไม่มีประจุ เรียกชื่อโลหะตามชื่อของธาตุนั้น และใส่เลขออกซิเดชันไว้ในวงเล็บต่อจากชื่อโลหะด้วยเลขโรมัน

$[Ag(NH_3)_2]Cl \rightarrow$ ให้เรียก Ag^+ ว่า silver (I)

2) ไอออนเชิงซ้อนมีประจุลบ

เรียกชื่อโลหะตามชื่อของธาตุ โดยเปลี่ยนคำลงท้ายเป็น **-ate** และใส่เลขออกซิเดชันไว้ในวงเล็บต่อจากชื่อโลหะด้วยเลขโรมัน

27

ตัวอย่างชื่อโลหะในไอออนเชิงซ้อนมีประจุลบ

โลหะ	ชื่อโลหะ	ชื่อโลหะในไอออนเชิงซ้อนที่มีประจุลบ
Al	aluminium	aluminate
Cr	chromium	chromate
Mn	manganese	manganate
Ni	nickel	nickelate
Co	cobalt	cobaltate
Zn	zinc	zincate
Mo	molybdenum	molybdate
W	tungsten	tungstate

28

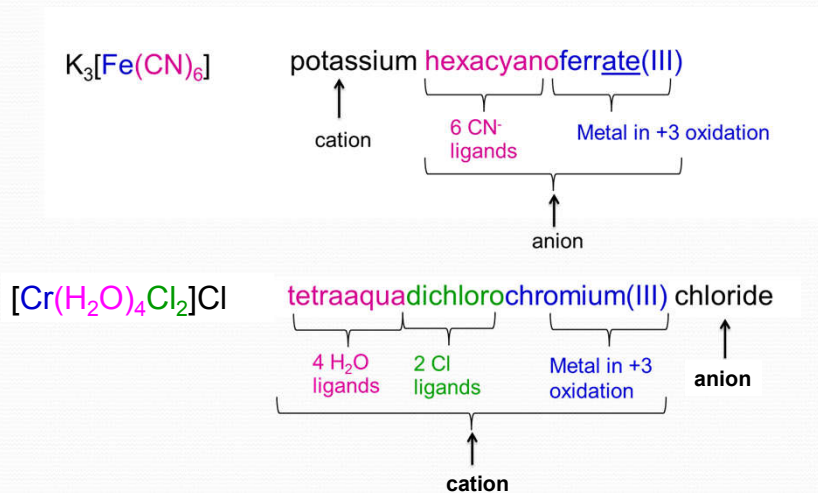
3) โลหะบางชนิดในไอออนเชิงซ้อนที่มีประจุลบ ให้เรียกชื่อเป็นภาษาละติน ลงท้ายด้วย **-ate**

ธาตุ	ชื่อโลหะ		ชื่อโลหะในไอออนเชิงซ้อน
	ภาษาอังกฤษ	ภาษาละติน	ที่มีประจุเป็นลบ
Fe	iron	ferrum	ferrate
Cu	copper	cuprum	cuprate
Pb	lead	plumbum	plumbate
Ag	silver	argentum	argentate
Au	gold	aurum	aurate
Sn	tin	stannum	stannate

5. ในกรณีที่สารประกอบเชิงซ้อนนั้นมีลิแกนด์หลายชนิด ให้เรียกชื่อลิแกนด์เรียงตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ (a → z) ตามระบบ IUPAC

- มี space ระหว่าง cation และ anion เท่านั้น (นอกนั้นไม่ต้องมี space) ต้องเขียนเป็นอักษรตัวเล็กทั้งหมด

ตัวอย่าง การเรียกชื่อของสารประกอบเชิงซ้อนนั้นมี
ลิแกนด์หลายชนิด

31

ตัวอย่างการเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

- $[Co(H_2O)_6]^{2+}$ = Hexaaquacobalt (II) ion
- $[CoCl_6]^{3-}$ = Hexachlorocobaltate (III) ion
- $[Co(NH_3)_4Cl_2]^+$ = Tetraamminedichlorocobalt (III) ion
- $[Co(en)_3]Cl_3$ = Tris(ethylenediamine)cobalt (III) chloride
- $[Ni(CN)_4]^{2-}$ = Tetracyanonickelate (II) ion
- $[Ag(NH_3)_2]^+$ = Diamminesilver (I) ion
- $[Ag(CN)_2]^-$ = Dicyanoargentate (I) ion
- $[Cr(NH_3)_3Cl_3]$ = Triamminetrichlorochromium (III)
- $Na_3[Cr(NO_2)_6]$ = Sodium hexanitrochromate (III)

32

ตัวอย่างการเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

- $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]\text{Cl}$ = Diamminesilver (I) chloride
- $[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]\text{SO}_4$ = Tetraamminecopper (II) sulfate
- $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6]\text{Cl}_3$ = Hexaamminecobalt (III) chloride
- $[\text{Co}(\text{NH}_3)_5\text{Cl}]\text{Cl}_2$ = Pentaamminechlorocobalt (III) chloride
- $[\text{Co}(\text{NH}_3)_4\text{Cl}_2]\text{Cl}$ = Tetraamminedichlorocobalt (III) chloride
- $[\text{Co}(\text{NH}_3)_4\text{Cl}_2]^+$ = Tetraamminedichlorocobalt (III) ion
- $[\text{Pt}(\text{NH}_3)_3\text{Br}]\text{Cl}$ = Triamminebromoplatinum (II) chloride
- $[\text{Pt}(\text{NH}_3)\text{BrCl}(\text{CH}_3\text{NH}_2)]$ =
Amminebromochloromethylamineplatinum (II)

33

ตัวอย่างการเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

- $\text{K}_3[\text{Fe}(\text{CN})_6]$ = Potassium hexacyanoferrate (III)
- $\text{K}_3[\text{CoF}_6]$ = Potassium hexafluorocobaltate (III)
- $\text{K}_2[\text{Co}(\text{NH}_3)_2\text{Cl}_4]$ = Potassium diamminetetrachlorocobaltate (II)
- $[\text{Co}(\text{en})_2\text{Cl}_2]\text{F}$ = Dichloro bis(ethylenediamine)cobalt (III) fluoride
- $[\text{Fe}(\text{bipy})_3]\text{Cl}_2$ = Tris(bipyridine) iron (II) chloride
- $[\text{Fe}(\text{en})_2(\text{NO}_2)_2]\text{SO}_4$ = Bis(ethylenediamine)dinitroiron (III) sulfate

34

ตัวอย่าง การเรียกชื่อสารประกอบเชิงซ้อน

สารประกอบเชิงซ้อน	ไอออนบวก	ไอออนลบ	เลขโคออร์ดิเนชัน	อ่านชื่อ
$K_3[Fe(CN)_6]$	.....	.....	.....	.....
$[Cu(NH_3)_4]SO_4$	.....	.....	.....	.....
$[Cr(H_2O)_4Cl_2]ClO_4$	.....	.....	.....	.....
$Na_3[Cr(NO_2)_6]$	.....	.....	.....	.....
$Fe_2[Fe(CN)_6]$	.....	.....	.....	.....
$[Ni(NH_3)_6]Br_2$	.....	.....	.....	.....

35

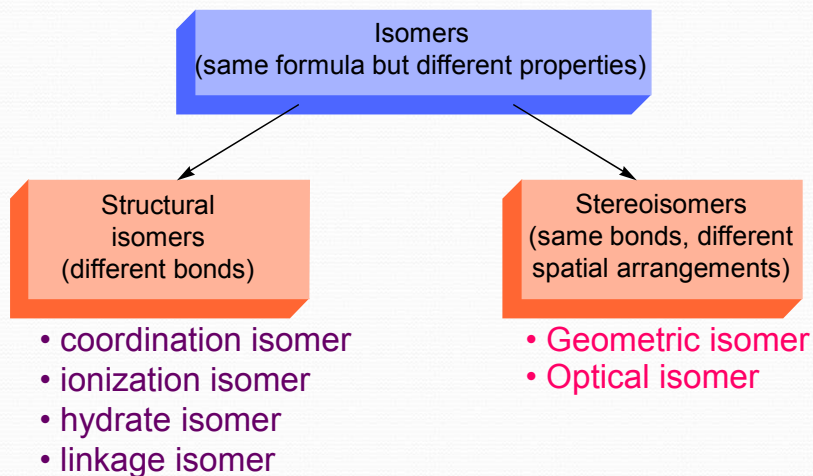
ไอโซเมอร์ของสารประกอบเชิงซ้อน

สารประกอบต่างชนิดที่มีสูตรโมเลกุลเหมือนกัน แต่สูตรโครงสร้างต่างกัน

- **Structural isomerism:** สูตรโมเลกุลเหมือนกัน แต่โครงสร้างแตกต่างกัน หรือ มีการเกิดพันธะที่แตกต่างกัน
- **Stereoisomerism:** สูตรโมเลกุลเหมือนกัน และมีโครงสร้างเหมือนกัน แต่มีการจัดเรียงตัวของตำแหน่งลิแกนด์แตกต่างกัน เช่น มีการจัดเรียงตัวตามรูปทรงเรขาคณิต

36

ไอโซเมอร์ของสารเชิงซ้อน

37

Structural isomerism

1. โคออร์ดิเนชันไอโซเมอร์ (coordination isomer)

=> สารประกอบที่มีแคตไอออนและแอนไอออนเชิงซ้อน ซึ่งทั้งสองไอออนสามารถแลกเปลี่ยนตำแหน่งกันได้

เช่น $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6][\text{Cr}(\text{CN})_6]$ และ $[\text{Co}(\text{CN})_6][\text{Cr}(\text{NH}_3)_6]$

$[\text{Cr}(\text{NH}_3)_6][\text{Cr}(\text{SCN})_6]$ และ

$[\text{Cr}(\text{NH}_3)_4(\text{SCN})_2][\text{Cr}(\text{NH}_3)_2(\text{SCN})_4]$

38

Structural isomerism

2. ไอออนไนเซชันไอโซเมอร์ (ionization isomer)

เป็นไอโซเมอร์ที่เกิดการแตกตัวเป็นไอออนต่างกันหรือจากการสลับที่ของลิแกนด์กับไอออนที่อยู่นอก complex ion

เช่น $[\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{Br}]\text{SO}_4$ และ $[\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{SO}_4]\text{Br}$

$[\text{Pt}(\text{NH}_3)_3\text{Br}]\text{NO}_2$ และ $[\text{Pt}(\text{NH}_3)_3\text{NO}_2]\text{Br}$

ในสารละลายแตกเป็นไอออน

- $[\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{Br}]\text{SO}_4 \rightarrow [\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{Br}]^{2+} + \text{SO}_4^{2-}$
  - $[\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{SO}_4]\text{Br} \rightarrow [\text{Cr}(\text{NH}_3)_5\text{SO}_4]^+ + \text{Br}^-$
- BaCl_2 ไอออนใดเกิดตะกอน ?

39

Structural isomerism

3. ไฮเดรตไอโซเมอร์ (hydrate isomer)

เป็นไอโซเมอร์ที่เกิดจากการแตกตัวของน้ำ สารเชิงซ้อนมีสีต่างกัน เช่น

$[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]\text{Cl}_3$, violet

$[\text{CrCl}(\text{H}_2\text{O})_5]\text{Cl}_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$, blue-green

$[\text{CrCl}_2(\text{H}_2\text{O})_4]\text{Cl} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, dark green

$[\text{CrCl}_3(\text{H}_2\text{O})_3] \cdot 3\text{H}_2\text{O}$, yellow green

40

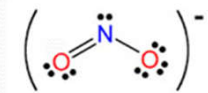
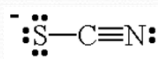
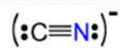

Structural isomerism

4. ไอโซเมอร์พันธะ (linkage isomer)

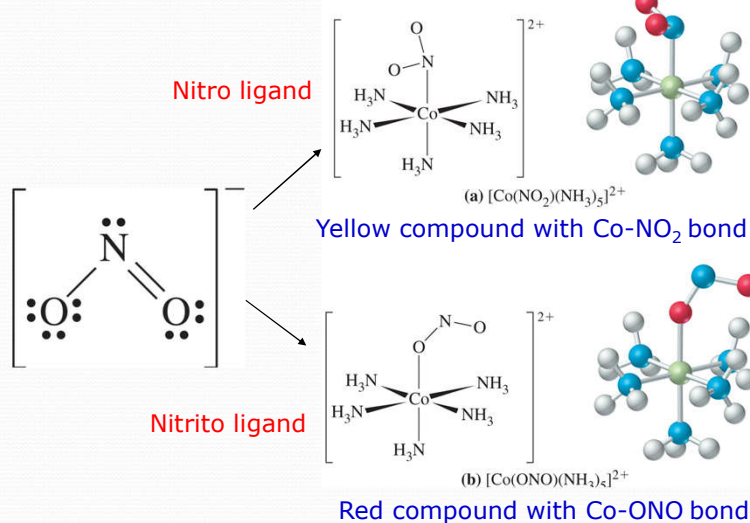
=> เป็นไอโซเมอร์ที่เกิดจากสารประกอบเชิงซ้อนที่มีลิแกนด์ซึ่งสามารถเกิดพันธะเคมีกับอะตอมของโลหะได้หลายแบบ

เช่น

41

ไอโซเมอร์พันธะ (linkage isomer)

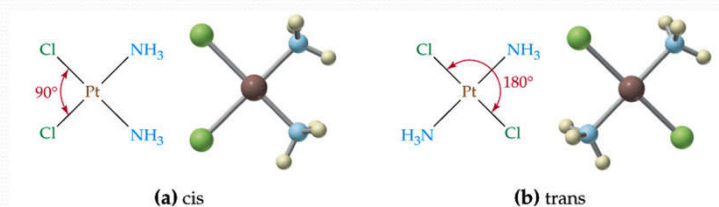

42

Stereoisomers

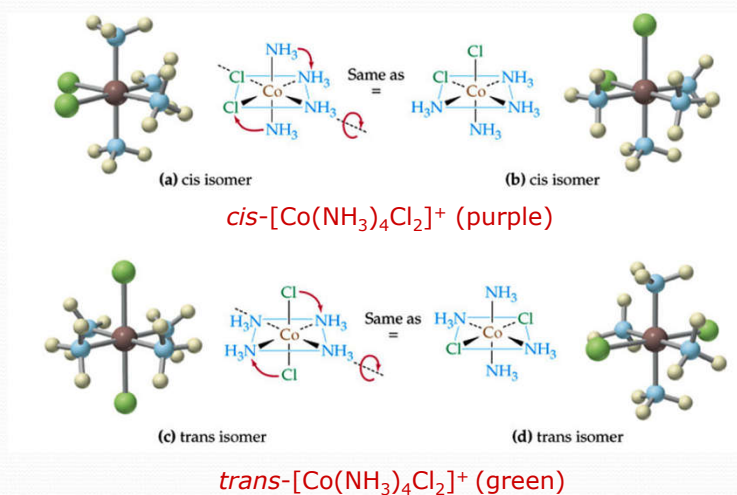
- ไอโซเมอร์เชิงเรขาคณิต (Geometrical isomerism):
เป็นไอโซเมอร์ที่มีองค์ประกอบเหมือนกันแต่มีการ
จัดเรียงตัวของตำแหน่งลิแกนด์ต่างกัน คือ *cis-isomer*
(ลิแกนด์ที่เหมือนกันอยู่ติดกัน หรือด้านเดียวกัน) และ
trans-isomer (ลิแกนด์ที่เหมือนกันอยู่ตรงกันข้าม)

เช่น

43

Geometric Isomers of $[\text{Co}(\text{NH}_3)_4\text{Cl}_2]\text{Cl}$

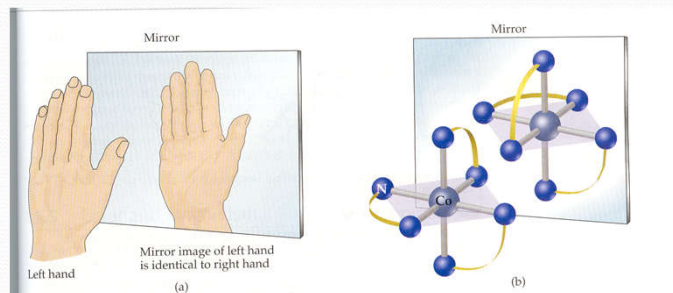

44

Stereoisomers

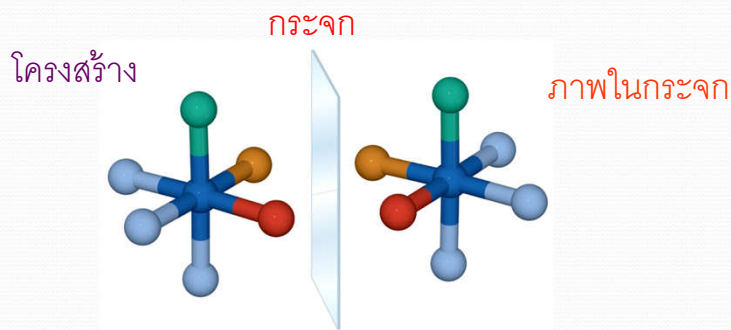
2. ไอโซเมอร์เชิงแสง (optical isomerism):

เป็นไอโซเมอร์ที่เป็นภาพในกระจกซึ่งกันและกัน (mirror image) ไม่สามารถนำมาซ้อนทับกันสนิทได้ (superimposable) และหมุนระนาบของแสงโพลาไรซ์ได้

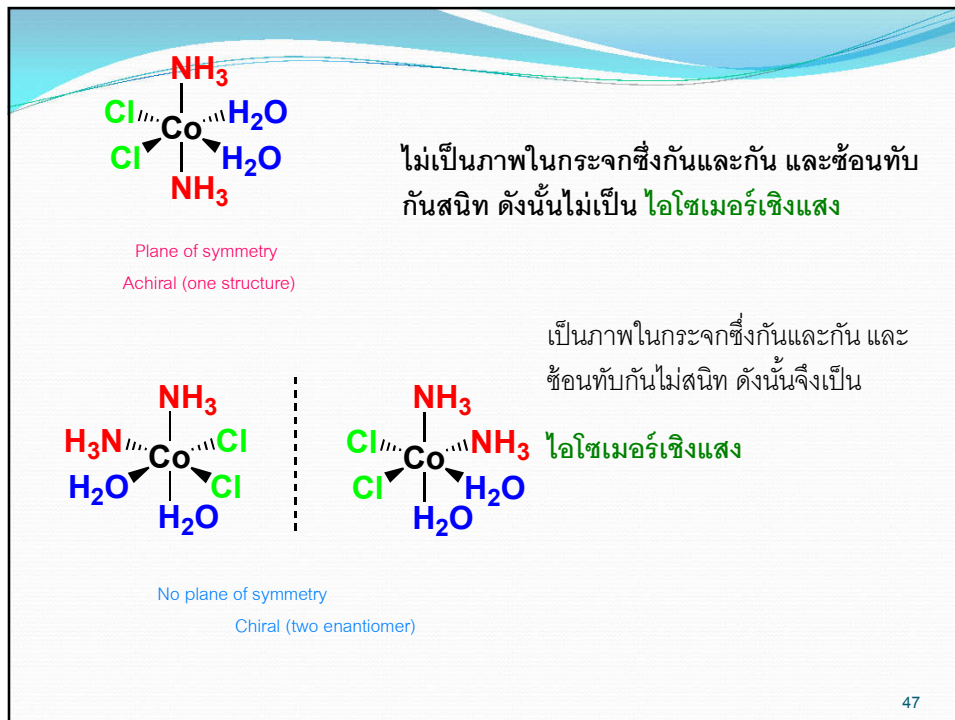

45

ทั้งสองสารเป็นภาพในกระจกซึ่งกันและกัน เรียกแต่ละสารว่า chiral structures และเรียกว่าคู่ **Enantiomers** ไม่มีระนาบสมมาตร (plane of symmetry)

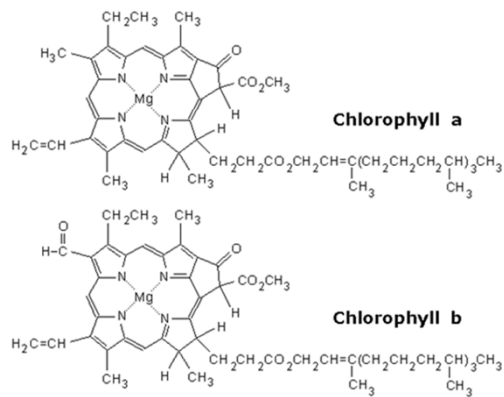
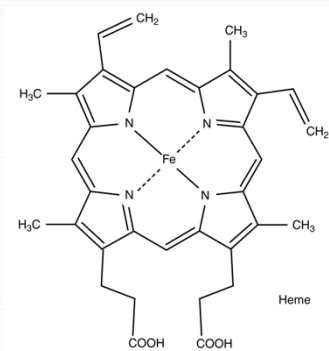
46

ประโยชน์

1. ทำสีย้อมและเม็ดสี
2. ทางเคมี ใช้วิเคราะห์หาไอออน ตกตะกอนไอออน ทดสอบไอออน ไทเทรตหาปริมาณไอออนเช่น Zn^{2+} , Pb^{2+} , Ca^{2+} , Co^{2+} , Ni^{2+} , Cu^{2+} โดยใช้ EDTA
3. แยกโลหะจากแร่ธาตุ โดยทำให้เกิดสารประกอบเชิงซ้อนที่เสถียร เช่น โลหะเงิน (Ag) โลหะทอง (Au) กับไซยาไนด์ (CN⁻)
4. ใช้เป็นยารักษาโรค
5. ใช้จับโลหะหนักในเลือด เป็นองค์ประกอบในฮีโมโกลบิน คลอโรฟิลล์ วิตามิน

48

ฮีโมโกลบิน